

t h e m a g r o e p e n

Begin oktober zijn de themagroepen van start gegaan. Het leek ons geschikt om ook hen, die (nog) niet aan een der themagroepen deelnemen een indruk te geven van de bedoelingen der groepen.

MIDDELEEUWEN

In oktober 1970 gaat de themagroep Middeleeuwen van start o.l.v. mevr. drs. Mulder-Bakker, Prof. Jongkees en Dr. H.P.H.Jansen. De redactie heeft een gesprek met hen gehad over de vorm en inhoud van dit college.

Het Sugercollege, "het proefthema college", van het afgelopen jaar heeft duidelijk gemaakt hoe een themagroep (niet) moet worden opgezet. Voor "Oost en West in de Middeleeuwen" heeft men een wijder thema gekozen; "Suger, abt van St. Denis" was te eng, te detaillistisch. Gestreefd wordt naar een zo goed mogelijke samenwerking tussen de verschillende werkgroepjes en het grote algemene college. Het moet niet zo zijn dat op de plenaire vergadering de discussie op een te hoog niveau gevoerd wordt; tevens moet het verband tussen de verschillende onderdelen duidelijk naar voren komen. Er zal ook een technisch voorzitter zijn; bij het Sugercollege was hieraan duidelijk behoefte gebleken.

Er hebben zich voor "Oost en West in de Middeleeuwen" 16 tot 18 mensen opgegeven. Deze zullen gesplitst worden in groepjes van 1 à 2 studenten en één staflid. Zij zullen om de beurt als voorbereidingsgroepje fungeren. Het algemeen aspect wordt door de docent behandeld, de student(en) zullen zich wijden aan de uitwerking en problematiek. Het college is gepland over twee jaar, maar elk jaar staat op zichzelf. In het eerste jaar komt een vrij algemene behandeling van de geschiedenis van Byzantium en het westen en de Islam en het westen tot de kruistochten aan de orde; in het tweede jaar de kruistochten zelf. Een boek dat de geschiedenis Oost/West globaal behandelt is nog niet gevonden. In september krijgt elke deelnemer bericht welke literatuur aangeschaft moet worden en wat er voor het begin van het college gelzen moet worden.

Het doel van het college is tweërlei:

1. de historische problematiek benadrukken - methodiek: hoe bepaalt men de betrouwbaarheid; hoe stelt men een bibliografie samen; hoe interpreteert men een tekst?
2. een beeld (inzicht) geven van een bepaalde periode.

Op de eerste bijeenkomst zal een plan de campagne worden opgesteld, worden de voorbereidingsgroepjes ingesteld en wordt een technisch voorzitter gekozen. Een ieder kan suggesties doen over de behandeling van de onderwerpen; er is niet te strak geprogrammeerd. Het moet ook niet zo zijn, dat de docenten alles al van te voren gedaan hebben, de zelfwerkzaamheid zal sterk bevorderd worden. Prof. Jongkees sprak als hoop uit, dat de student zich nauwer

bij het themacollege betrokken zal voelen dan bij de luistercolleges het geval was.

Gesprek : Prof. Jongkees
Loesje Da Costa
Teun Simonides

NIEUWE GESCHIEDENIS

De themagroep van Prof. Waterbolk, Dr. Mellink en Drs. Postma zal zich concentreren op verschijnselen van opstandigheid in de 16e eeuw, bij uitstek een tijdperk, dat door grote spanningen gekenmerkt wordt. Zoals een ieder weet, bracht de overgang van de Middeleeuwen naar de nieuwe tijd op talloze gebieden een welhaast - soms schijnbare - radicale breuk met zich mee. Men kan daarom dit element van opstandigheid één van de meest in het oog vallende kenmerken van de 16e eeuw noemen.

In de eerste plaats zal uiteraard de religieuze opstandigheid bezien moeten worden, vooral ook omdat het juist deze opstandigheid was, die de achtergrond geweest is van allerlei andere verschijnselen van opstandigheid. Het is hier, dat bijvoorbeeld de Wederopstanders ter sprake zullen komen, een terrein, waarop Dr. Mellink bijzonder goed thuis is. Soms trad die religieuze opstandigheid meer als katalisator op: de wezenlijke achtergronden ervan lagen minder in het religieuze vlak dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Als voorbeeld hiervan zou men de Boerenopstand van 1524 kunnen noemen: in hoeverre was hier de Reformatie de drijvende kracht, en aan de andere kant, in hoeverre is deze 16e eeuwse boerenopstand in het licht te zien van middeleeuwse boerenopstanden. Zo maakt de Boerenopstand de weg vrij voor een beschouwing van de sociaal-economische achtergronden van de 16e-eeuwse opstandigheid.

De politieke opstandigheid zal uiteraard ook het Noord-Nederlands verzet tegen Spanje ter sprake brengen. De docenten stellen zich voor hier o.m. de relatie tussen de Nederlanden en Frankrijk te behandelen. De overeenkomst tussen de Nederlandse en de Franse adel zullen hiervan een belangrijk aspect zijn. Het is ook bij een onderwerp als dit, dat nieuwe visies in de historische wereld ter discussie gesteld zullen worden (het boek van Kuttner bijvoorbeeld). Een ander facet van de politieke opstandigheid is natuurlijk ook de theoretische argumentatie ervan. Men kan daarbij denken aan de politiek-theoretische opvattingen van Calvin, die via Beza naar de monarchomachen lopen.

De docenten stellen zich voor zoveel mogelijk te profiteren van de mogelijkheden, die een interdisciplinaire behandeling bieden kan. Het ligt ook wel voor de hand, dat bijvoorbeeld diegenen onder de studenten, die Kerkgeschiedenis als bijvak voor het kandidaatsexamen hebben gekozen, met betrekking tot de religieuze opstandigheid bijzonder nuttige bijdragen zullen kunnen leveren. Vooral omdat de opstandigheid in de 16e eeuw zozeer tot in alle gebieden zijn vertakkingen had, zal een interdisciplinaire behandeling steeds nieuwe perspectieven openen.

De docenten willen zich voorlopig nog niet vastleggen op de aard van het te gebruiken materiaal - wanneer bronnenmateriaal bijzonder

illustratief of misschien zelfs onmisbaar is, dan zal dit ook be-
zien moeten worden, b.v. door middel van stencils.
Het ligt voor de hand, dat een concreet programma moeilijk te geven
is, te meer omdat ook de voorkeur van de studenten en hun specifieke
interesses een rol zullen spelen als het er om gaat een bepaalde
richting in de materie te kiezen.
In grote lijnen zal men chronologisch te werk gaan, Na de Reforma-
tie, de Wederdopers, de Boerenopstand zal men bij de grote politie-
ke opstanden en/of burgeroorlogen terechtkomen. Ook zal getracht
worden een antwoord te vinden op de vraag waarom in bepaalde landen
of omstandigheden die alegemenere vormen van opstandigheid achter-
wege bleven of slechts sporadisch voorkwamen (vgl. in Engeland in
religieus opzicht de "Pilgrimage of Grace".).

Tenslotte nog enkele praktische opmerkingen:

1. kandidaatsscripties en literatuurlijsten van de studenten, die
aan deze themagroep meedoen, kunnen zoveel mogelijk gebaseerd
zijn op de in het college behandelde materie.
2. de medewerking van de studenten zal voornamelijk bestaan uit het
maken van korte referaatjes (1 à 2 bladzijden stencil). Deze
zullen dan op het college uit verschillende gezichtspunten be-
keken worden. De docenten zullen de referaatjes coördineren; de
aktiviteiten van de studenten en niet het doceerelement zullen
het zwaartepunt van het themacollege vormen.
3. Dit laatste neemt niet weg, dat ook de docenten verschillende be-
langrijke discussiepunten uiteen zullen zetten. Dit in de eerste
plaats ter afbakening van de problematiek.
4. Als inleidende literatuur wordt aanbevolen:
E.Hassinger, Das Werden des neuzeitlichen Europa 1300-1600,
Braunschweig, 1959.
J.H.Elliot, Europe divided, The fontana history of europe,
London, 1968.
Préclin:Clio, Le XVI^eme siècle, P.U.F., Paris, 1950.
Joel Hurstfield, The Reformation Crisis, Chatham, 1965.
Frédéric Münro, Le XVI^eme siècle européen, Nouvelle Clio, P.U.F.,
Paris, 1966.
Ruggiero Romano, Die Grundlegung der modernen Welt, Fischer Welt-
geschichte, Band 12, Frankfurt, 1967.
Henri Hauser, La modernité du XVI^eme siècle, Paris, 1930.
J.S.Bromley, E.H.Kossmann, Britain and the Netherlands, London, 1960
H.Smitskamp, L.C.Suttorp, Historische teksten, Zwolle, 1959.
Owen Chadwick, The Reformation, Pelican History of the Church,
Vol 3, z.p., 1964

Gesprek : Prof. Waterbolk
Frank Ankersmit

HOOFDSTUKKEN UIT DE POLITIEKE THEORIE VAN 1600 - 1900.

De aanpak van de problematiek zal, o.l.v. Prof. Kossmann en Drs.
Van Holthoon, enerzijds plaatsvinden vanuit de individuele schep-
per van een politieke theorie naar het evoluerende idee (bijv. vanuit

de politieke filosofen van de 18e en 19e eeuw naar de evolutie van het idee van de volkssouvereiniteit); anderszijds zal een poging gedaan worden om vanuit de ontwikkeling van een politiek theoretische conceptie afzonderlijke politieke filosofen een plaats toe te kennen. Zo zal de politieke theorie van het 17e eeuwse absolutisme in drie blokken verdeeld worden: te weten het juridisch absolutisme, het totalitaire absolutisme van Hobbes en tenslotte de wat liberalere gedachtenwereld van John Locke. Andere persoonlijkheden zoals Bossuet, Grotius, Spinoza e.a. zullen dan in dit schema ingepast worden.

Vooraf zal getracht worden de te behandelen persoonlijkheden en stromingen zoveel mogelijk in de context van hun tijd te plaatsen. Aan de wederzijdse beïnvloeding van de feitelijke historische gebeurtenissen en de politieke theorie binnen éénzelfde tijdvak zal ruime aandacht worden besteed. Zo zal men zich bijvoorbeeld bezig houden met het probleem van de politieke theorie in de 17e eeuw, die eigenlijk van een grotere graad van perfectie is, dan men op grond van de sociale structuren van de 17e eeuw zou verwachten. In de 19e eeuw daarentegen, liggen de zaken net andersom.

De afscherming naar de andere disciplines, zoals de economie, de filosofie, de theologie, het recht etc. zal uiteraard niet gemakkelijk vallen. Vaak immers is een klimaatsverandering in de wereld van de politieke theorie bepaald door ontwikkelingen van die andere disciplines. Men behoeft hiervoor slechts aan de opvattingen van de physiocraten over de economie te denken en de invloed daarvan op hun politieke ideeën; een ander sprekend voorbeeld is natuurlijk de invloed van Hegel op Marx. Prof. Kossmann en Drs. van Holthoon zijn van mening, dat het binnen het kader van een praecandidaatscollege niet zinvol is om uitgebreid over de evoluties binnen deze andere disciplines uit te weiden. Waar een begrip hiervan onmisbaar is, zullen zij zelf het een en ander trachten te verduidelijken. Zij waren van mening, dat het door hen gekozen thema reeds van een dergelijke omvang is, dat door een enigszins uitvoerige behandeling van dergelijke randproblemen aan het eigenlijke onderwerp te kort gedaan zou worden.

Tijdens de colleges zal door een vergelijking van opinies van verschillende belangrijke historici gepoogd worden de studenten een inzicht te geven in de aard van de problemen en in de wijze, waarop een geschiedkundige discussie gevoerd wordt.

Aan de Nederlandse politieke theoretici zal niet onevenredig veel aandacht besteed worden, alleen op grond van de omstandigheid, dat zij Nederlanders waren; zo zal Grotius een behandeling "in his own right" ten deel vallen, terwijl een Groen van Prinsterer hooguit terloops ter sprake komen zal.

Tenslotte nog enkele praktische opmerkingen:

1. hoewel uiteraard iedere discussie van harte welkom is, en elke blijk van initiatief van de kant van de studenten zoveel mogelijk gestimuleerd zal worden, zal toch het accent op het doceren gelegd worden. Aangezien voor vele studenten van het tweede en het derde jaar de materie nog betrekkelijk nieuw is, ligt dit ook in de natuurlijke gang van zaken.
2. het komende jaar zullen de 17e en 18e eeuw in behandeling genomen worden; het daaropvolgend jaar zal de politieke theorie van

de 19e eeuw ter sprake komen.

3. een nauwkeurig programma voor het komend jaar is niet te geven, dat hangt van te veel factoren af. Daarbij zal ook de voorkeur van de studenten medebepalend zijn. Zou er plotseling een grote belangstelling voor bijvoorbeeld Spinoza blijken te bestaan, dan zal ook aan Spinoza meer aandacht besteed worden, iets, wat natuurlijk weer ten koste van andere politieke filosofen zal gaan.

4. De volgende boeken worden als inleiding aangeraden:

G.H.Sabine , A history of political thought (in bestelling voor de instituutsbibliotheek).

Walter Theimer, Geschichte der politischen Ideen (Bern, 1955¹).

John Bowle, Western Political Thought.

John Bowle, Politics and Opinion in the 19th Century.

Gesprek: Prof. Kossmann

Jan de Roos

Frank Ankersmit

REVOLUTIONAIRE EN CONTRA-REVOLUTIONAIRE STROMINGEN VAN DE 20ste EEUW

Dit college, dat iedere maandag van 2 - 4 gehouden zal worden, is ontstaan door samenvoeging van twee ideeën over een thema. De heer Taal was van plan het thema 'Duitsland na de Eerste Wereldoorlog' te behandelen en ondergetekende de 'Russische Revolutie'. De beide thema's werden samengevoegd omdat het aantal studenten dat dit jaar aan de thema's kan deelnemen nog beperkt is en er dus niet te veel onderwerpen moesten worden aangeboden. In een later stadium is het altijd mogelijk de colleges weer te splitsen. Het spreekt vanzelf, dat niet alles wat revolutionair of contra-revolutionair was (of is) behandeld kan worden. In hoofdzaak zal men zich dus beperken tot Duitsland en Rusland, terwijl door de heer Tamse uitvoerig zal worden ingegaan op de betekenis van de begrippen revolutie en contra-revolutie. De heer Mellink is bereid gevonden een inleiding te houden over het marxisme. Van de studenten zal worden verlangd, dat zij zich vanaf het begin van het college vertrouwd maken met de hoofdzaken van de drie onderwerpen door middel van enige literatuur. Verder zullen zij, naast de drie docenten die hun onderwerp beurtelings met een aantal colleges zullen inleiden, zelf een aantal kortere of langere referaten moeten houden. Hetgeen nog wordt aangevuld met een scriptie en een afsluitend tentamen. Verder staat er nog weinig vast, daar er ruimte moet blijven om met deze nieuwe collegevorm gedurende het jaar te blijven experimenteren en ervaring op te doen.

B. Naarden

CONJUNCTUUR

"Conjunctuur" heb ik het algemene onderwerp genoemd van de werkgroep van het Economisch-Historisch Instituut, die binnen het verband van de geschiedenis-studie en de daarvoor nieuw-gekozen opzet zal gaan functioneren als zgn. 'themagroep'. Het ding moet tenslotte een naam hebben. Heelemaal juist is die naam overigens niet en

ik zal dat dadelyk nader verklaren. Maar hy is byzonder goed bruikbaar. Datzelfde geldt trouwens voor de benaming "Economisch-Historisch Instituut". Wat daarmee wel wordt aangeduid, is de afdeeling-Geschiedenis van het Instituut voor Economisch Onderzoek der Ryksuniversiteit-Groningen (I.E.O.). In dat I.E.O. is een belangryk deel van het empirisch onderzoek, dat in de Economische Faculteit wordt verricht, gebundeld. Het is een uitgesproken research-instituut, dat een aantal meerjarige projecten heeft loopen, zoowel in de afdeelingen afzonderlyk als gecombineerd. Het neemt ook opdrachten aan 'van buiten'. Het onderwijs binnen het I.E.O. kan alleen met zijn research samenvallen. De groote aantrekkelykheid van het Instituut is daarby zyn interdisciplinair karakter. Er zyn in Groningen niet zoo veel instituten van deze aard.

En dan nu over de benaming "Conjunctuur". Ik had het stellig vollediger kunnen formuleeren maar dat zou erg onhandig geworden zyn. Er zou dan byvoorbeeld zoiets zyn komen te staan als "werkgroep-periodieke en systematische bewegingsverschijnselen in het economische leven, historisch beschouwd en met byzondere aandacht voor de ontwikkeling in de opvattingen omtrent deze eigenaardige fluctuaties, voor algemeene nevenverschijnselen der golfbewegingen en voor eenige daarvan zeer in het byzonder". Dan staat er toch beter maar één kernachtig woord: conjunctuur.

Van de verschillende bewegingsverschijnselen, waarover het in de werkgroep zal gaan, is die beweging, welke men "conjunctuur" noemt, er evenwel maar één. Zy wordt wel gedefinieerd als "de periodieke fluctuatie van het nationale inkomen en daarmee samenhangende grootheden, met een golflengte van drie tot elf jaren". Maar er vallen hiernaast andere bewegingen te onderscheiden, zoowel van kortere als van langere periodiciteit, elk met typische eigenaardigheden.

De lange golf, met een gemiddelde periodiciteit van ongeveer 50 jaren, de zgn. "kondratieff", is in zekere opzichten historisch de interessantste. Zy ontleent haar naam aan de Russische economist N.D.Kondratieff. In een beroemd artikel in het Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik van 1926 toonde hy haar cyclisch karakter aan en wees hy op een reeks van effecten, die de lange golf meebracht ook ver buiten het economische domein in de striete zin van het woord.

Ik gaf in het academische jaar 1969-1970 een luistercollege over de zgn. "groote depressie" van 1873, die tot 1896 aanhield. Natuurlyk is er sinds 1926 door anderen dan Kondratieff byzonder veel over het verschynsel gestudeerd en geschreven en dat kwam ook in het college van pas. Maar Kondratieff's artikel is nog altyd fundamenteel voor het heele onderzoek over de lange golven van de 19e en 20e eeuw.

Men zal willen weten (ik bedoel: de lezers van Groniek), hoe het met golfbewegingen dan wel gesteld was in daaraan voorafgaande eeuwen; welke omstandigheden zoo'n buitengewone beteekenis hebben gegeven aan de fluctuaties juist in de laatste anderhalve eeuw; hoe men die fluctuaties dan eigenlyk heeft ontdekt en wat men toen daarover heeft gedacht; hoe zy quantitatief konden worden beschreven en geschikt gemaakt voor wiskundige analyse. Dat zyn dan enkele van de vele vragen, die ter sprake kunnen komen in de werkgroep.

Van andere orde zyn de problemen der nevenverschynselen. De relatie tusschen de periodieke fluctuaties en allerlei historische verschynselen, zoo uiteenlopend als politiek en kunst, levensstijl en industriele aanpak. Samenhang, of niet, van oorlog en lange golf is een voor de hand liggend probleem: in de eeuw van 1815-1914 waren de depressies gewoonlyk de periodes van sociale onrust binnenslands, de hausses die van oorlogen. Er is over al deze aspecten, of in elk geval over vele ervan, gedacht en geschreven sinds meer dan honderd jaar.

Maar er zijn altyd nog veel meer vragen open gebleven dan er beantwoord zyn. En daarin ligt de aardigheid van het thema.

Ik stel my voor eenige tyd, maar zoo kort mogelyk, zelf inleidend aan het woord te zyn. Ook daarby hoop ik trouwens al op de noodige discussie. Maar de bedoeling van de werkgroep is een aantal verkenningen te entameeren, al naar gelang van de interesse der deelnemers, collectief of individueel, binnen het probleemgebied, dat wy met elkaar zullen uitmeten. Een groot aantal kleine taakjes zal zelfstandig werk van de deelnemers vergen --- maar wie hulp noodig heeft, kan die altyd krygen.

Hoewel by de opzet van deze werkgroep in de eerste plaats gedacht is aan historische studenten van 2e en 3e jaar, wil ik met nadruk verklaren, dat die formule niet exclusief is. Deel mag nemen wie wil. Ook niet-historici zyn welkom.

H. Baudet.-

adv.

CAFE - SATÉ HAVENZICHT (Th. Vernet)

Hèt adres voor Saté

Diverse lekkere hapjes

&

En heerlijk glas bier

Billijke prijzen

LAGE DER A 37 GEOPEND VAN 20.00 - 02.00 uur